

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

3. De humana loquutione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

Non sunt tamen temerè nouanda nomina. Sed quoniam cum rerum naturis consentire debent, solis sapientibus eorum impositio permittitur. Dumque ex hominum voluntate pendere dicuntur, sapientum voluntas intelligitur. Qui tamen ipsi nec in omnibus necesse est proprietatem aliquam spectent. Nam proprietates, ob quas vox potest esse similis rebus, ex solùm sunt, quæ conueniunt illi ratione litterarum. Quod enim vox cum sono graui, aut acuto pronuntietur, ex accidenti est, eandemque semper rem significat. Litteræ verò paucissimæ sunt, ac proinde vix ex illis peti possunt proprietates ad infinitas propemodum res propria voce vocandas.

Ex quibus vltimò intelligitur, in vocem significationem nullam omnino vim naturalem esse; omnesque artes, quæ hac vi nituntur, fictitias esse & vanas. Si enim significatio naturalis non sit, sed ex impositione, quænam fuerit in significatione vis naturalis: Si igitur illa sit vis, poterit esse comparatione audientis; quia intellectio nostra pendet à phantasmate; vobesque, quæ ex impositione significant & repræsentant res, pro diuersitate rerum, quas repræsentant, diuersa proponunt audienti phantasmata; quorum vnum magis, quàm aliud, mouet & ad rem intelligendam excitat. Ita voces, quæ vehementiora & aptiora inducunt phantasmata, maiorem vim, quàm eæ, quæ imbecilliora & ineptiora, habere dicuntur. Propterea vna vox magis, quàm alia, rem eandem significat: & translationes magnopere mouent; quia plerumque ducuntur à rebus, quarum phantasmata sunt efficacia. Accedit vsus & consuetudo: voces enim quæ iam sunt in vsu, meliùs videntur nobis significare.

Quoniam tamen tota hæc vis nititur significatione, quæ naturalis non est, sed ex impositione; ideo neque illa naturalis dici potest. Quod autem nominum vi multa legantur facta, fiantque à Magis: ea non vi nominum sunt, sed pacto cum demone ad homines decipiendos & in errore detinendos.

Possunt præterea voces vim habere naturalem, non ratione significationis, sed vt sunt sonus quidam, qui fit cum aëris motu. Vim enim habet mouendi auditum, vel cum delectatione vel tristitia, vel alio simili modo, pro varietate soni & aëris moti, qui cum tali, aut tali proportionem mouet auditum. Quam ob causam fortasse tantam vim habet musica; dum aër hoc aut illo modo motus, atque ab homine inspiratus eodem modo mouet spiritum; proque sonorum varietate variæ in animalibus affectiones excitantur, vt variis modis moto aëre mouetur spiritus. Maneat igitur, voces non à natura, sed ex impositione significare; pleræque tamen ex aliqua rei significanda proprietate peti.

Tertia Digressio Pars. De humana loquutione.

Ex his vocibus humana loquutio constat. Sicut autem duo, quæ communi notione videntur loquutio inuolueret. Alterum, esse manifestationem obiecti, & notionis eius, quæ latet in mente. Alterum eiusmodi manifestationem esse debere, quæ apta sit fieri omnibus eiusdem ordinis, vt humana loquutio hominibus omnibus. Quare cum aliis pluribus modis vsurpetur hoc nomen, oritur in eo omonymia magna. Primum enim pro interna illa loquutione sumitur, quæ vnusquisque secum ipse

A cogitando loquitur, sibi que conceptiones suas, & res conceptas manifestat. De qua S. Augustinus loquitur in 15. de Trinit. lib. c. 10. adfertque multa ex sacris litteris. Inde ora duo distinguuntur; vnū corporis; alterū cordis, quo interna hæc loquutio constat, non minùs, quàm ore corporis perficiatur externa. Sanè vtraque verbum aliquod format; sed ex solis externæ loquutionis verbis diuersa constant idiomatica. Internum enim verbum neque Græcum est, neque Latinum, neque idiomaticum villo eotentum. Quamquam interna hæc non vsque adeò propriè loquutio dicitur. Tum quia non fit audienti: nam quòd idem ipse sibi loquens se ipsum audire dicitur: impropriè dicitur. Tum quia loquutio illa nil aliud est, quàm ipsa rei notitia, non autem eius manifestatio: neque per propriam actionem fit; sed per modum obiecti. Tum etiam quia si loquutio est manifestatio quæpiam; ea non fit sibi ipsi; sed alteri; cui sit ignotum id, quod vni est notum. Propterea nec intellectio rei loquutio vocatur, si accuratè loquamur; etsi quædam sit obiecti, quod intelligitur, manifestatio: manifestatur autem intellectui, aut si maus intelligenti.

B Opus igitur est, vt sit manifestatio alteri: & si sit manifestatio, necesse est sit aliquid rei ignote. Propterea directio nostratum cogitationum in Deum, seu loquutio cum illo dum oramus, nec dum loquutio propriè dici potest; quoniam cogitationes omnes nostræ sunt illi notissimæ; & ideo nihil illi manifestamus; neque est manifestatio ei, qui audiat, vel ignoret.

Præterea manifestatio quædam fieri potest obiecti per nouam quampiam operationem, aut circa obiectum, aut in facultatem, aut in aliud: quæ tamen reuelatio potius, quàm loquutio, dicitur; de qua in Moral. sapè S. Greg. & alij. Porrò hæc alloquutio, seu reuelatio, vel est à solo Deo immediatè per multiplicem eius, & occultam operationem in creaturam intelligentem; vel per angelos. Et quidem interdum fit per res ipsas sine verbo; vt cum Ezechiel electri speciem vidit. Interdum per res, & verba simul; vt cum in Paradiso audita est vox Dei deambulantis ad auram post meridiem. Nonnumquã internis solùm imaginationibus; quemadmodum Iacob dormiens vidit scalam. Aliquando etiam externis aëreis signis; sicut ex nube audita est diuina vox; Hic est filius meus dilectus, & c. Vel aëreis substantiis; vt Abraham vidit tres angelos: Vel terrenis, quemadmodum asina Balaam loquuta est. Vel terrenis simul, & aëreis, sicut Deus loquutus est in rubo. Vel demum præsentia angeli in homine, vt quando angelus cum Zacaria loquutus est. Verùm has omnes constat propriè loquutiones non esse, sed manifestationes solùm obiecti per oblationem impedimenti.

Propriè igitur loquutio actionem eam significat, quæ ab intellectu provenit, seu dirigitur, quæ conceptiones ex se occultæ sensibus quibusdã signis naturaliter notis exprimitur, vt iis cognitis, deducatur is, qui audit, in cognitionem conceptionum loquutis, & rerum, quarum is cõceptiones habet, similes illis conceptiones formando. quam ob causam Trismegistus in Pimandro c. 9. intelligentiã prodidit sermonis esse sororẽ & vtraque sibi vicissim instrumenta. Nã neque sermo absque intellectio- ne pronuntiat, neque intellectio absque sermone prodit in lucẽ. Atque hæc in primis adesse oportet. Primum, sensibile aliquod signum, quod sensui obiectum in

NNN

Nomi-
sum vi-
nulla.

Musica
vi.

Loquu-
tio quid
& quo
implex.

Loquu-
tio ex
terna &
interna.

Loquu-
tio cum
Deo.

Loquu-
tio Dei
cum ho-
mine.

Loquu-
tio pro-
prie
quid.

Loquu-
tioni
quæ ne-
cessaria.

& pulmones factam. Quare cum illi nec pulmones habeant, quibus aerem suscipiant; nec omnino respirent, sed aqua sola per branchias refrigerentur; ne arteriam quidem habere debuerunt.

Qui vero eos arbitrati sunt habere vocem, quod sonum quempiam edant, ut ij, qui sunt in Acheloo; proflus errarunt. Iam enim dictum est eum sonum non esse vocem; & qui vocem appellarunt, vocis naturam assequuti non sunt, nec eam à sono distinxerunt. Quæ porò sit causa, cur pisces arteria, pulmonibus, & omnino respiratione careant; alio potius loco explicandum est, neque ad rem præsentem pertinet: sed tum in libris de partibus animalium, ut inquit Philoponus, Simplicius, & Auerroës; tum in libro de respiratione considerabitur. Causa autem est, tum quod in aquis degant, ubi aer non est, qui pulmonibus inspirari, & expirari possit: tum quod satis est illis aque per branchias susceptæ refrigeratio.

Digestio XLVIII. Num respirent pisces.

NVM pisces omnino respirent, fuit inter antiquos disputatum: & nostris temporibus Hieronymus Cardanus aduersus Rondeletium, qui hac de re librum scripserat, multa sanè proposuit in 7. libro de rerum varietate, cap. 37. Sed Democritus animalibus omnibus respirationis usum voluit esse communem. Anaxagoras item, & Diogenes. Alter propterea pisces tradidit respirare; quod dum emittunt aquam, hac impetu motus rarefacta mutatur in aerem, quem egrediente aqua necesse est inspirari, ne detur vacuum. Quasi verò alia præstio non sit aqua. Alter, quia cum aqua permixtus est aer, attractaque aqua sic attrahitur aer. Eadem Hipp. fuit sententia in libro de flatibus. Neque mare, inquit, spiritus exors est. Non enim viuere natantia animalia possent, si non spiritui participarent: quo modo autem participarent, si non per aquam, & ex aqua spiritum attraherent? Sed præterquam quod hi loquuti solùm sunt de inspiratione, non de respiratione tota; facile Aristoteles tum hoc loco, tum in cap. 5. lib. de respiratione demonstrauit pisces non respirare.

Scio non defuisse viros doctos, qui in suis ad eum Hipp. librum annotationibus Aristotelem cum Hipp. conciliare voluerint; ut alter manifestam, & copiosam respirationem, aerisque attractionem negauerit; alter exiguam, tenuemque concesserit. Alio qui, inquit, nullo tempore extra aquam viuere possent; cum non pauci per horas multas viuere conspiciantur. Verùm, ut eos mittam de respiratione piscium extra aquam viuentium Hipp. & Aristotelis verba interpretati, dum illi de respiratione in aqua disputent. Sanè Philosophi nostri argumentatio tota omnem huic animalium generi respirationem præcipit. Primum enim ita ratiocinatur. Omnia quæcumque respirant, pulmones habent, & guttur, quibus aerem suscipiant, & reddant. Pisces non habent: omni igitur respiratione carènt. Deinde respirationi animalibus omnium calidissimis concessa est à natura ad calorem, & internum focum refrigerandum: terrestria verò ferè sunt aquaticis calidiora, quare si terrestria complura non respirant, multò profectò minùs respirabunt aquatica. Nam si ita non esset, pisces, qui minima indigèt refrigeratione, duos haberèt refrigerationis modos: alterum aqua branchiis attracta; alterum aère inspirato. Itaq; possent illi non minùs extra aquam, quam

A in aqua, viuere, si alio modo, quam aqua, nēpe aère intus suscepto, refrigerari possent. Non enim alia est causa, cur extra aquam intervallo breui moriantur; nisi quod refrigeratione destituantur. In illis etià, quæ respirant, fit motus in ea parte, qua respirant, hoc est circa pectus: in piscibus nullū aliū, quam branchiarum, obseruamus motū. Præterea dum in aqua moriuntur ea, quæ respirando vixerunt, sicut in aqua bullæ; dum aer egreditur, qui pulmonibus eorum continebatur: hoc in pisciū obitu non cōspicimus. Denique eodē modo, quo pisces possent & homines, & animalia cætera in aquis viuere: siquidem possent eodem modo respirare. Nūc autē propterea viuere nequeunt, quod nulla ibi esse respiratione possit. Atqui, inquit Philoponus, quomodo fieri potest, ut aer sit in aqua: neque enim aeri natura insitū est, ut in aqua subsideat. Declarant autem & inflati vtrēs, & amphoræ inanes, quæ supernatant; & bullæ, quæ fiunt, ubi parua aëris particula intercepta est.

Quæ omnia argumenta tantam vim habent concludendi, ut omnino credendum sit, nullam piscibus respirationem inesse, si proprie, & accuratè loqui velimus: sed eos quoquo modo aqua refrigerari. Extra aquam verò non subito quidem interire, quod vehementem calorem non habeant, à quo statim ac refrigeratione aquæ caret, opprimantur: breui tamen extingui tempore, quod sine refrigeratione nequeant sustentari. Respiratione autem sanguine præditorum, ac terrestrium animalium, quæ maiori calore viuunt, & pulmonibus prædita sunt, propria est. Quod si delphinus, & alia quædam spirant, ut est in c. 12. l. 6. de anim. hist. hæc ancipitis naturæ cum sint, & fistulæ habent, & pulmones, & extra aquam suscipiunt aërem, & reddunt.

Vniuersè igitur ita res habet. In omnibus viuentibus calor natiuus, & insitus focus, ut alimento, sic refrigeratione indiget; alio qui in se ipsum conuertitur, si suffo caretur, & periret. Quibus maior inest calor, refrigeratione maiori opus est. Calidissima animalia, quæ pulmones habent, crebra aëris mutatione plurimum refrigerantur. Pisces, qui sanguinei quidem sunt, sed pulmonibus carent, per branchias aquam suscipiunt. Exanguia omnia tum terrestria, tum aquatilia, ut sunt frigidiora, ita satis refrigerantur, aut circumiecti aëris, aut aquæ frigore: aut insectorum quædam, quæ paulò calidiora sunt, per scissuras sub transuerso septo admisso aère. Denique plantis satis est, tum aëris tangentis, tum aquæ, quæ sepe rigantur, refrigeratio.

DE ODORATV. CAP. IX. TEXTVS.

Πισεις εδωκον και διαπρασαν, ητοιον ενδιδρασαν οτι η επιρωδωσαν οδ ηδ ανων, περην η οδν διαση, ουτως ως ο ιδωος, η ηδ φως, η ηδ χρωμα. εινον δ, οτι ηλυ κωδων τω ηλυ εκ ηρωδου ακριβη, οηδ ηηγο πολλων ζωων. θαλασς η ανδραπος διαμαρτυς, η εδινος ακριβηδου η διαπρασαν, αλυ ηδ λυπη η ηδ ιδωος, ης οητος ακριβηδου ηδ ακριβηδου.

De odore autem, & odorabili minus facile est, quam de Tex. g2: ης, quæ dicta sunt, definire. Non enim sic manifestum, quale quid est odor, ut sonus, aut lumen, aut color. Causa autem, quia sensum hunc non habemus exquisitum; sed peiorem multis animalibus. Præter enim odoratur homo, & nihil sentit odorabilem sine molesto, aut incundo; non existente exquisito sensorio.

NNN ij